

Nechutová, Jana

[Rubigall, Pavol. Opis cesty do Konštantinopolu a iné básne]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1988, vol. 37, iss. E33, pp. 185-186

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109184>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Je tedy patrné, že vydání příloh je velmi záslužné; editor si sice značně přidal práce, zato však poskytl cenný srovnávací materiál lingvistům a literárním historikům, vedle bohemistů i těm, kdo pracují s texty latinskými.

Jana Nechutová

Latinitatis medii aevi Lexicon Bohemorum. Slovník středověké latiny v českých zemích, 1. sv. (seš. 1—7), Praha, Academia, 1977—1985.

V roce 1985 vyšel 7. sešit Slovníku středověké latiny v českých zemích (LB), čímž byl uzavřen 1. svazek slovníku (písmeno c včetně, poslední heslo *czytwar*). Slovník je zpracováván v Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV v Praze v rámci mezinárodního projektu Union Académique Internationale. Základní údaje o organizaci práce jsme popsali v recenzi Vl. Kyas—J. Nechutová na stránkách tohoto Sborníku a této řady (E 24, 1979, s. 164—166), zde zopakujeme jen to hlavní a zaznamenáme změny, k nimž během času došlo: práci svého času zahájil a rozvrhl B. Ryba, dnes je kolektiv pracovníků řízen D. Martínkovou. Vědeckým redaktorem se po smrti L. Varcla stal J. Martínek. Z původní redakční rady, která zodpovídala za sestavení a kvalitu prvních sešitů, byli odvoláni úmrtím L. Varcl, E. Kamínková a J. Šebánek. Dnes tedy pracuje redakční rada ve složení H. Kurzová, J. Kejř, J. Spěváček, Z. Tyl, J. Zachová. Zachová se po zesnutí prof. Kamínkové stala též recenzentkou publikace (od str. 855, seš. 6.). Ke změnám došlo též ve složení vlastního pracovního kolektivu — zemřela erudovaná a velmi zkušená pracovníce, která se na excerpcích i sestavovacích pracích podílela od začátku, A. Fialová, a přibyli noví pracovníci, zejména mladí, kteří snad bezpečně zajistí další kontinuitu práce.

Rovněž o obsahu slovníku, o volbě materiálu, o způsobu excerpcce a zpracování hesel jsme podali obsáhlou zprávu poté, co v r. 1977 vyšel 1. sešit (citovaná recenze). Konstatovali jsme tehdy, že potrvá ještě nějakou dobu, než bude vydána tak velká část Slovníku, aby byl prakticky a v širším záběru použitelný. Dnes lze říci, že pracovníci, zabývající se u nás latinským středověkem, považují už LB za nepostradatelnou pomůcku, že celý 1. svazek a dva další sešity, které od jeho dokončení vyšly (8 a 9, oba v r. 1986, po heslo *ecors* včetně), znamenají takovou sumu slovní zásoby, že po Slovníku saháme již dosti často. (Ostatně budiž zde řečeno, že v nezbytných případech poskytují příslušní pracovníci KŘŘL dalším odborníkům ochotně informace z dosud netištěného materiálu.) Slovník, který má vždy několik sešitů připravených k tisku dopředu, vychází díky nakladatelství Academia víceméně pravidelně podle původního plánu (lakuny jsou v letech 1980, 1982, 1984, po dvou sešitech naopak vyšlo v letech 1983 a 1986), tj. v rytmu 1 sešit za rok. Můžeme tedy předpokládat, že v době relativně dohledné bude uzavřen i další svazek.

Jana Nechutová

Panončan Pavol Rubigal, **Opis cesty do Konštantínopolu a iné básne.** Preložil, doslov a vysvetlivky napísal Miloslav Okál. Ilustroval Miroslav Cipár. Tatran Bratislava 1985. Str. 99.

Miroslav Okál, přední slovenský klasický filolog, se zabývá v poslední době zároveň s antickou literaturou a filozofií stále více studiem slovenského latinského humanismu. Jeho publikace z tohoto oboru (zejména práce o Martinovi Rakovském) jsou zajímavé i pro možnost konfrontace s našimi novými a nejnovějšími

poznatky o autorech českého latinského humanismu, neboť při veškeré jednotě latinské kultury Evropy 16. stol., ať katolické nebo protestantské, existují mezi Čechami a Slovenskem pozoruhodné rozdíly, dané odlišným politickým vývojem obou zemí, příslušnosti Slovenska k Uhrám a jeho neustálým ohrožením ze strany osmanské říše.

V nové publikaci podává Okál čtenářské veřejnosti slovenský překlad tří větších skladeb a několika drobnějších básní předního latinsky píšícího slovenského intelektuála a básníka 16. století Pavla Rubigala (pův. jménem Pavol Rothan). Jeho verše vydal sám Okál v latinském originálním znění (Paulus Rubigallus, Carmina, Lipsiae, Teubner, 1980) a na základě této nedávné edice pořídil slovenský překlad téměř všech kusů v ní obsažených, jednak básní Rubigalových s jejich dedikacemi, jednak drobných skladeb z per německých autorů, kteří jeho básně doporučují publiku (mj. Filip Melanchthon a Joachim Camerarius).

Za svého pobytu na univerzitě ve Wittenberku sepsal Rubigal Prosbu Panonie Germánii (Querela Pannoniae ad Germaniam) o pomoc proti tureckému nebezpečí, v níž se vlastně obrací na Luthera a na Melanchthona jakožto představitele protestantského Německa. V červenci 1540 se básník zúčastnil cesty do Konstantinopole k sultánu Sulimanovi, jejímž výsledkem je skladba Hodoeporicon itineris Constantinopolitani, cenná jako dokument nejen historický, ale i topografický a etnografický a jako pramen pro poznání dobového vidění reálií. K této skladbě připojil autor eklogu Saturiscus, která je do značné míry parafrází Vergillovy 1. eklogy; její antické prameny sice vydavatel originálu rozpoznal velmi přesně, neinformuje však o této inspiraci čtenáře, ač by takovéto upozornění (zmínku o tom čteme až v doslovu na str. 97) bylo podle našeho názoru nanejvýš na místě. — Dalším textem je Epistola Pannoniae ad Germaniam recens. Kromě těchto tří základních textů (jejich dedikací, doporučení německých humanistů a zmíněné eklogy) obsahuje publikace překlad dvou hymnů, jednoho na počest narození Kristova a druhého na prvomučedníka Štěpána. Zde považují za nepřesnou formulaci komentáře (s. 88, srov. doslov, s. 97), že jsou to parafráze biblických textů: pojednávají jistě o biblických látkách a jsou poplatné biblické dikci, nelze o nich však mluvit jako o parafrázi nebo v nich vidět větší množství citací biblických míst (jak se je snaží hledat i aparát, podle mého mínění na tomto místě přebujelý, v Okálově edici originálu). — Zvláště zajímavé jsou pro českého čtenáře zbývající krátké básně, Poemata in honorem M. Ioannis Hussii et M. Hieronymi Pragensis, kde zvláště stojí za zmínku, že v básních se zašifrovanými údaji o letech smrti Husovy a Jeronýmovy se překladateli podařilo chronogramy vhodně napodobit.

Překlad, pokud můžeme pro slovenský jazyk posoudit, je vůbec obratný a plynutý. Co do porozumění originálu a po věcné stránce si pak nemohl Rubigal přát lepšího interpreta, než je sám editor jeho latinských veršů. — Překlady jsou doprovázeny jednak komentujícími vysvětlivkami, jednak doslovem, o jehož zasvěcené úrovni platí totéž, co bylo řečeno o překladu.

Jana Nechutová

Elseline VESTER, *Instrument and Manner Expressions in Latin*, Amsterdam 1983, 204 s.

Recenzovaná publikace patří v současné latinistice k vítaným pokusům o detailní průzkum specifické problematiky latinské větné struktury. Autorka obrací hlavní pozornost na popis těch typů větných komponentů realizovaných ablativem substantiva, které mají v sémantické struktuře věty roli způsobu, instrumentu a příčiny. Samostatně si všímá komponentu tvořeného ablativem gerundia a v této souvislosti zkoumá i konstrukce s participiem prézenta. Kromě toho jsou ve výkladu obsaženy další výrazové prostředky pro vyjádření uvedených sémantických jednotek, jako předložkové výrazy, adverbia a adjektiva.

Metodologicky a teoreticky je studie orientována na syntaktickou analýzu založe-